

ΜΝΗΜΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μνήμη Παναγιώτη Κανελλόπουλου σημαίνει εύλαβική αναπόληση από προσωπικότητας ύψωμένης ήδη σε λαμπρό σύμβολο ήθικης άκεραιότητας και πνευματικής μεγαλοσύνης.

Ή Ακαδημία πρώτη έτίμησε τόν άριπρεπέστατο έταΐρο της πρίν τριάντα ήμέρες. Ή Έλληνική Φιλοσοφική Έταιρεία τιμάει άπόψε τόν έξοχο ταγό τοῦ σύγχρονου έλληνικοῦ πνεύματος, έπίτιμο Πρόεδρό της, αλλά και τόν άξιο, και προπάντων γνωστό, λειτουργό τής Φιλοσοφίας.

Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος και ώς κοινωνιολόγος είχε φιλοσοφικά έρείσματα και φιλοσοφικά μελήματα. Και ώς ιστορικός στοχαζόταν και φιλοσοφικά για τήν έρμηνεία τών γεγονότων και τών καταστάσεων τοῦ παρελθόντος. Φιλοσοφική θέση τοῦ βίου και τοῦ κόσμου ένυπήρχε και στήν ποίησή του. Ή άνταύγεια τής φιλοσοφίας διακρινόταν και στους πολιτικούς λόγους του. Έχει διαπρέψει όμοίως και ώς ιστορικός τής φιλοσοφίας, σε πολλά κεφάλαια τοῦ μοναδικού σε πνευματικό βάρος πολύτιμου έργου του «Ίστορία τοῦ Εὐρωπαϊκού πνεύματος» ή και τοῦ έμβριθέστατου και συχνά κατανυκτικού έργου του «Ο Χριστιανισμός και ή έποχή μας — Από τήν Ίστορία στήν Αίωνιότητα». Και άκόμη, και προπάντων, έχει συγγράψει τό καθαρά φιλοσοφικό έργο «Μεταφυσικής προλεγόμενα».

Ή μοΐρα και τό χρέος έφεραν επανειλημμένα νά έξάρω τήν προσωπικότητα και τήν πνευματική δράση τοῦ σήμερα τιμώμενου άτρόμητου διακόνου τοῦ πνεύματος. Ώς φοιτητής ήδη είχα ένθουσιασθεΐ από τήν πανεπιστημιακή διδασκαλία του και είχα συμβάλει πολύ ένεργά στή δημιουργία τοῦ θρύλου της. Και δέν είχα παύσει ποτέ νά πιστεύω και νά έκφράζω τήν έμπιστοσύνη μου στις ήθικές προθέσεις του, και όταν ήρθαν χρόνια δίσεχτα μέ τή θύελλα τής Ίστορίας νά καταθλίβει τή ζωή τής γενιάς του και τής γενιάς μου. Πρίν τέσσερα χρόνια, στό βιβλίο μου «Δοκίμια και Λόγοι», άναδημοσίευσα τρία δημοσιεύματά μου, τοῦ 1964, τοῦ 1976 και τοῦ 1981, δίκαια επαινετικά τής πανεπιστημιακής διδασκαλίας του και δύο βαρυσήμαντων ιστορικῶν έργων του, όργάνων έθνικης άυτογνωσίας τών Έλλήνων. Πρίν δύο χρόνια έγραψα και δημοσίευσα βιογραφία του συνοπτική στό Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό τής Έκδοτικῆς Άθηνῶν. Και είχε τό λεξικογραφικό αυτό δημοσίευμα πολύ έποικοδομητική άπήχηση για τή φήμη τοῦ βιογραφημένου άνδρός. Πρόσφατα, ώς εκπρόσωπος τής Άκαδημίας, δύο φορές, στις 15 Δεκαμβρίου 1986 και στις 26 Μαρτίου 1987, όμίλησα έμπρός σε πλήθος συγκινημένων άκροατῶν και παρουσίασα τήν ήθική φυσιογνωμία του και τίς δραματικές φάσεις τοῦ βίου του, αλλά ιδιαίτερα τήν πνευματική άυτοδιάπλασή του και τόν άσίγαστο δημιουργικό οΐστρο του και τή συγκρότηση τών σπουδαιοτέρων έργων του, Ίστορίας, Κοινωνιολογίας, Φιλοσοφίας. Άς μου έπιτραπεί νά επαναλάβω, έστω έλαφρά παραλλαγμένες, κά-

ποιες φράσεις από τις δύο αυτές πρόσφατες ομιλίες.

Ἄπό νέος γεύθηκε πολύ πικρά τούς καρπούς τοῦ ἔθνικοῦ διχασμοῦ... Ὁ τραυματισμός ὁμως τῆς εὐαισθησίας του, ἂν καί τόσο βαρῦς καί τόσο πρώϊμος, δεν ἴσχυε νά δηλητηριάσει τό ἦθος του. Μέ ἀνεξικακία, ἐγκαρτέρηση καί αὐταπάρνηση ἀντιμετώπισε τά πρόσωπα, τά γεγονότα καί τά ζητήματα... Ἀνάβλυζε ἀπό τή μεγαλοψυχία του ἡ συγγνώμη γιά τούς πάντες. Ἐτήρησε διά βίου τό ἀριστοτέλειο παράγγελμα «Πάσας τάς τύχας εὐσχημόνως φέρειν»... Καί ὑπῆρξε ὡς τήν τελευταία ὥρα τοῦ βίου του καρτερικός, ἀσκητικός, σέ ἀγωνιστική ἐτοιμότητα... Ὁ θαυμασμός εἶναι τό εὐλογο συναίσθημα ἐμπρός στήν συγγραφική μεγαλουργία του. Σ' αὐτήν ἀφειδώλευτα εἶχε ἀναλώσει τή βιολογική ἰκμάδα του. Μέ τόν ὑπεράνθρωπο μόχθο του ὀργώθηκαν τό ἔδαφος τῆς Ἱστορίας τοῦ πνεύματος καί τοῦ πολιτικοῦ βίου, καί βλάστησαν τά μεγαλόπνευστα ἔργα του. Εἶχε, στήν τελευταία περίοδο τοῦ βίου του, ἐπιβληθεῖ ὡς Νέστωρ καί Μέντωρ τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς, ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης ὄλων τῶν κομμάτων καί τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ. Εἶχε κατακτήσει τόν ὠραιότερο κόκκο ἠθικῆς ἀριστείας.

Ἐφυγε ἀπό τή ζωή στά ὀγδόντα τέσσερα χρόνια του, πνευματικά βαθύπλουτος καί ἠθικά περίστεπτος.

Ὁ ἐξαίρετος αὐτός ἄνθρωπος μέ τό ἄγρυπνο καί ἄδολο πνεῦμα, χαλκέντερος μελετητής καί συγγραφέας, εἶχε ἤδη ἀναγνωρισθεῖ, ἐνῶ ἀκόμη ζοῦσε ὡς ὁ αἰσθαντικότετος, πολυδιάστατα καί συνθετικά, ἱστορικός τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, ἀλλά καί ὡς ἱστορικός τῶν μετακλασσικῶν αἰώνων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καί τῶν τελευταίων αἰώνων τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐρμηνευτής μέ κριτική διορατικότητα καί ἀφηγητής μέ συναισθηματική μέθεξη τῶν τότε πράξεων καί παθημάτων καί παραλείψεων, καί ἀκόμη ὡς ἐμβριθέστατος καί τολμηρός φιλοσοφικός στοχαστής γιά ὑψηλά θέματα μεταφυσικῆς. Στίς μεγάλες ὥρες του ἠθελε τή ζωή του διεκυστίνδα χρόνου καί αἰωνιότητας...

Αὐτά καί ἄλλα πολλά, εἶπα γιά τόν τιμώμενο ἀπόψε Ἐπίτιμο Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἐταιρείας, στίς 15 Σεπτεμβρίου 1986 καί στίς 26 Μαρτίου 1987. Ὁ Λόγος ἀπόψε ἀνήκει μᾶλλον στούς ἐκπροσώπους τῆς νεώτερης γενιᾶς: στήν Κυρία Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά, στόν Κύριο Μανώλη Μαρκάκη, στήν Κυρία Ἄννα Κελεσίδου καί στόν Κύριο Ἐλευθέριο Πλατῆ.

Καλεῖται πρώτη νά μέ διαδεχθεῖ στό βῆμα ἡ Καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κυρία Πεντζοπούλου Βαλαλά. Μέ τήν ὑποδειγματική εὐαισθησία της γιά τή φιλοσοφία καί μέ τήν ἐνθουσιαστική της οἰκειότητα πρὸς τό Εὐρωπαϊκό Πνεῦμα, εἶναι, πιστεύω, κατ' ἐξοχήν ἀρμόδια γιά νά προβάλλει τήν φιλοσοφική θεμελίωση τῆς Ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος.

(Ἀπό τήν Ἐκδήλωση τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἐταιρείας πού ἔγινε τήν 28.4.1987 γιά νά τιμηθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Παναγιώτη Κανελλόπουλου).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΣΠΕ